

Větné rozbory expres

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.edika.cz
www.albatrosmedia.cz

Vlasta Gazdíková
Větné rozbory expres – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2017

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA** a.s.

Vlasta Gazdíková

Větné rozборы expres

**Edika
Brno
2017**

Obsah

I. Základní větné členy	5
Podmět a přísudek	5
Podměťová a přísudková část	8
Větné členy řídicí a závislé	8
Podmět a přísudek holý, rozvitý a několikanásobný	11
Přísudek a jeho druhy	14
Shoda přísudku s podmětem	18
Shoda přísudku s několikanásobným podmětem	20
Souhrnná cvičení – podmět a přísudek	22
II. Rozvíjející větné členy	25
Přívlastek (Pk)	26
Předmět (Pt)	32
Přísllovečné určení (Pu)	37
Souhrnná cvičení – základní a rozvíjející větné členy	44
Doplněk (Dk)	46
III. Věty jednočlenné, dvočlenné, větný ekvivalent	51
IV. Věta jednoduchá a souvětí	53
Druhy vedlejších vět	60
Souhrnná cvičení – druhy vedlejších vět	78
Významové poměry mezi souřadně spojenými větami hlavními	84
Významové poměry mezi jednotlivými členy ve větných členech několikanásobných ..	93
Významové poměry mezi souřadně spojenými větami vedlejšími	95
V. Složitá souvětí	99
Vi. Souhrnné opakování – větné rozbory	103
Přehled základních pojmů užívaných ve větných rozborech	112
KLÍČ	120

I. Základní větné členy

Podmět a přísudek

Základem věty bývá zpravidla podmět a přísudek (neplatí to ale vždy), které označujeme za **základní větné členy**. Spolu tvoří **základní skladební dvojici**, v níž se můžeme zeptat jedním členem na člen druhý. **Podmět** bývá v **1. pádě** (dost často podstatné jméno nebo zájmeno) – vyjadřuje, **kdo** nebo **co** něco dělá, **přísudek** bývá **sloveso** – vyjadřuje, co dělá podmět nebo co se o něm dovídáme.

5.–9. roč.

Jak postupujeme při hledání základní skladební dvojice?

(Poznámka: podmět podtrhujeme rovnou čarou, přísudek vlnovkou.)

- 1) Vyhledáme ve větě sloveso (= přísudek) v určitém tvaru (můžeme z něj dobře určit osobu), např.: Eva píše dopis. Tatínek ryje záhon.
- 2) Tímto slovesem se potom zeptáme na podmět otázkou: **kdo, co?** např.: kdo, co píše? – odpověď zní: Eva (= podmět), nebo kdo, co ryje? – odpověď zní: tatínek (= podmět)
- 3) Zpětně si můžeme ověřit, co se říká o podmětu, co podmět činí apod., např.: co dělá Eva? – odpověď zní: píše (= přísudek) dopis, nebo co dělá tatínek? – odpověď zní: ryje (= přísudek) záhon.

Podmět nemusí být vždy ve větě vyjádřen, rozlišujeme tedy podmět:

a) vyjádřený:

- podstatným jménem v 1. pádě – např.: Na dvoře štěká pes.
- zájmenem – např.: Oni na nás zapomněli.
- číslovkou – např.: Tři ještě nedorazili.

Méně často bývají podmětem i jiné slovní druhy (částice, infinitiv slovesa, citoslovce, příslovce aj.), např.:

Jeho ne znělo přesvědčivě. Uvidět moře byl její velký sen. Mohutné prásk všechny vyděsilo. Každé proč má i své proto.

b) nevyjádřený:

- je jasný z tvaru určitého slovesa – např.: *Volala mu už včera.*

kdo, co volala? – (*ona*)

- je zřejmý z předchozí věty

– např.: *Včera k nám přijela teta.*

Nebyla u nás dva roky.

kdo, co u nás nebyla? – (*teta*)

c) všeobecný:

– máme na mysli někoho obecně – *oni* = nějací *lidé* :

např.: *Psali o tom v novinách.*

kdo, co psali? – *oni, nějací lidé*

V televizi mluvili o zemětřesení.

kdo, co mluvili? – *oni, nějací lidé*

Cvičení

1. **Přiřadte k sobě podstatná jména a slovesa tak, aby tvořila základní skladební dvojice. Slovesa převedte do náležitého tvaru a nově vzniklé dvojice dopište do tabulky. Podtrhněte *podmět* i *přísudek*.**

slunce	hrát	
Iva	štípat	
kapela	vstávat	
hoši	burácet	
vosy	svítit	
bratr	pelášit	
zajíc	trénovat	
vítr	vařit	

2. **Podtrhněte základní skladební dvojice. Potom rozlište *podmět* vyjádřený, *nevyjádřený* a *všeobecný* (do závorek). U *podmětu* vyjádřeného označte číslicí slovní druh.**

Na louce se pasou srnky. (_____)

Vy jste to ještě neviděli? (_____)

- Petr pracuje na stavbě domu. (_____)
 Každý den mi nosí kytku. (_____)
 Včera to hlásili v rozhlase. (_____)
 Zpívat v SuperStar jí nevyšlo. (_____)
 Domů přijel až večer. (_____)
 O tragédii mluvili ráno v televizi. (_____)
 Najednou se ozvalo hlasité žbluňk. (_____)
 Dva z nich nám zazpívali. (_____)
 Obloha se na nás mračila. (_____)
 V neděli jsme navštívili babičku. (_____)
 Z pokoje se najednou ozvalo cink. (_____)

3. **Doplňte do vět chybějící člen základní skladební dvojice a podtržením určete, zda se jedná o podmět nebo přísudek.**

Na nebi _____ měsíc. Z houštiny _____ jelen. _____ střelili daňka. Všude kolem nás rostly _____. _____ se ohýbaly ve větru. Na jedli _____ šišky. Děti _____ ze svahu dolů. _____ vylovlili sumce. _____ proběhli poslední zatáčkou. Růže omamně _____.

4. **Podtrhněte ve větách všechny základní skladební dvojice (nevyjádřený podmět napište do závorky).**

Všichni se těšíme na dovolenou na horách. Večer si balíme své lodní kufry. Jen Eva si připravuje své zavazadlo až ráno. Tatínek už čeká s autem před naším domem. Honza nosí všechny kufry do auta. Stále ale chybí Evino zavazadlo. Konečně se řítí k autu a nakládá svůj loďák. Každý už sedí na svém místě, a tak můžeme vyrazit. Za chvíli Eva zavelí k návratu. V tom spěchu totiž zapoměla doma mobil. Bez něj nevydrží ani den. Všichni jí nadáváme, ale jí to vůbec nevadí. Hlavně že může telefonovat svým kamarádkám. Nakonec tedy vyjíždíme s půlhodinovým zpožděním a netrpělivě čekáme, až se před námi objeví zasněžené vrcholky Krkonoš.

Podmětová a přísudková část

5.–9. roč.

V každé větě rozlišujeme zpravidla **dvě části**:

- **jedna část** vyjadřuje *nositele, původce* děje nebo vlastnosti, jejím základem je podmět, který může být ještě rozvíten o další větný člen. Tuto část věty pak nazýváme podmětovou (nebo také *rozvítený podmět*);
- **druhá část** vyjadřuje, co *podmět činí*, jejím základem je *přísudek*, který může být rovněž rozvíten o další větné členy. Tuto část označujeme jako přísudkovou (nebo také *rozvítený přísudek*).

Příklad: *Ovocné stromy rozkvétaly ve všech zahradách.*

Uurčíme podmět (*stromy*) a přísudek (*rozkvétaly*).

Na podmětu *stromy* závisí větný člen *ovocné* – tuto část označíme jako **část podmětovou**.

Na přísudku *rozkvétaly* závisí větné členy *ve všech zahradách* – tuto část označíme jako **část přísudkovou**.

Obě části od sebe můžeme pro názornost oddělit víslohou čarou:

Ovocné stromy | rozkvétaly ve všech zahradách.
(část podmětová) (část přísudková)

Větné členy řídicí a závislé

7.–9. roč.

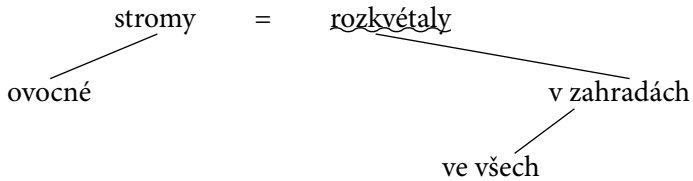
Ve skladebních dvojicích rozlišujeme :

- člen **řídicí**, to je ten, kterým se ptáme na jiný, např.: ve dvojici *ovocné stromy* je to podmět **stromy** (ptáme se: jaké stromy?);
- člen **závislý**, to je ten, jímž odpovídáme, např. : ve dvojici *ovocné stromy* je to přídavné jméno *ovocné*.

Podobně v přísudkové části věty: *Ovocné stromy | rozkvétaly ve všech zahradách* bude přísudek *rozkvétaly* **řídicím** větným členem a na něm **závislým** bude výraz *ve zahradách* (protože se ptáme: kde rozkvétaly?).

V další skladební dvojici *ve všech zahradách* bude **řídicím** členem *zahradách* a **závislým** zájmeno *všech* (protože se ptáme: v jakých zahradách?).

Graficky můžeme skladební dvojice z celé věty znázornit následovně:

Poznámka: podmět a přísudek jsou vždy jen členy **řídící** a mají zvláštní pozici, protože se můžeme ptát jedním na druhý (u jiných skladebních dvojic to není možné).

Cvičení

5. *Vypište všechny skladební dvojice z následujících vět. Základní skladební dvojici podtrhnete a svislou čarou oddělíte ve větách část podmětovou od přísudkové.*

5.–9. roč.

Louka nad naším domem hraje všemi barvami.

Za mnou se ozývá hlas blížících se cyklistů.

Moje kamarádka ze školy chodí do dramatického kroužku.

Večer maminka pověsila oprané prádlo na balkon.

6. **Z následujících vět jsou vypsány skladební dvojice. Škrtněte ty, které sem nepatří.**

Mladí hokejisté si přivezli cenné zkušenosti z mezinárodního utkání.

mladí si přivezli	cenné zkušenosti
hokejisté si přivezli	zkušenosti z utkání
přivezli si cenné	zkušenosti z mezinárodního
mladí hokejisté	z mezinárodního utkání
přivezli si zkušenosti	přivezli si z utkání

Ze čtvrté lavice se najednou ozývalo hlasité brebentění děvčat.

ze čtvrté lavice	ozývalo se brebentění
ozývalo se ze čtvrté	ozývalo se hlasité
najednou se ozývalo	hlasité brebentění
ozývalo se z lavice	brebentění děvčat

Nerozvážný řidič způsobil na dálnici srážku několika aut.

nerozvážný řidič	řidič na dálnici
řidič způsobil	způsobil srážku
nerozvážný způsobil	srážku aut
způsobil na dálnici	několika aut

7. **Z následujících skladebních dvojic vytvořte smysluplnou větu.**

hloučky turistů, stály před zámkem, zvědavých turistů, hloučky stály, před zrekonstruovaným zámkem, stály netrpělivě

studenti navštívili, studenti školy, včera navštívili, naší školy, navštívili představení, divadelní představení

Honza pozoroval, pozoroval chování, upřeně pozoroval, nevhodné chování, dvou mladíků, chování mladíků

Podmět a přísudek holý, rozvitý a několikanásobný

Holý podmět a přísudek je ten, na kterém už žádný další větný člen nezávisí.

5.–9. roč.

Příklad: Stromy rozkvétaly. Auta jezdila.

V těchto větách je pouze **holý podmět a holý přísudek**:

Stromy rozkvétaly. Auta jezdila.

Rozvitý podmět a přísudek je ten, na kterém závisí alespoň jeden další větný člen.

Příklad 1: Ovocné stromy rozkvétaly. Osobní auta jezdila.

V těchto větách je **rozvitý** pouze **podmět**, a to:

stromy – o větný člen *ovocné* (ptáme se: jaké stromy?)

a *auta* – o větný člen *osobní* (ptáme se: jaká auta?).

(Přísudky *rozkvétaly* a *jezdila* zůstávají *holé*.)

Příklad 2: Ovocné stromy rozkvétaly na zahradě.

Osobní auta jezdila po silnici.

V těchto větách je **rozvitý** jak **podmět**, tak i **přísudek**, a to:

podmět stejně jako v 1. příkladě,

přísudek *rozkvétaly* – o větný člen *na zahradě* (ptáme se: kde rozkvétaly?),

přísudek *jezdila* – o větný člen *po silnici* (ptáme se: kde, kudy jezdila?).

Někdy může být **podmět** i **přísudek** **několikanásobný**. Tyto několikanásobné větné členy oddělujeme ve větě čárkou (kromě spojek a, i, ani, nebo).

Příklad 1: Jabloně, hrušně, třešně i švestky rozkvétaly.

Auta, motocykly i kola jezdily po silnici.

V těchto větách se jedná o **několikanásobný podmět**, a to:

jabloně, hrušně, třešně i švestky

auta, motocykly i kola

Příklad 2: *Ovocné stromy rychle rozkvetly i opadaly.
Auta jezdila, předjížděla a troubila.*

V těchto větách se jedná o **několikanásobný přísudek**, a to:
rozkvetly i opadaly
jezdila, předjížděla a troubila

Cvičení

5.–9. roč.

8. *Podtrhněte základní skladební dvojice ve větách a oddělte (svislou čarou) část podmětovou a přísudkovou. Potom do závorky napište, zda se jedná o podmět a přísudek holý, rozvitý nebo několikanásobný.*

Oblouha se zatáhla bouřkovými mraky. (_____)

Každý oblak obsahuje miliony dešťových kapek. (_____)

Děšť bičuje zemi. (_____)

Voda rychle stéká do údolí. (_____)

Mrkev, petržel, ředkvička i sazenice salátu se ocitly pod vodou.

(_____)

Zimní vichřice sviští, fíčí, kvílí i štípe do tváří.

(_____)

Jinovatka lemuje okraje okvětních lístků. (_____)

V zimě se rybníky i jezera pokrývají slabým povlakem ledu.

(_____)

Jarní sluníčko bourá ledy. (_____)

Ledy tají. (_____)

9. *K následujícím podmínkám nebo přísudkům doplňte několikanásobný chybějící člen základní skladební dvojice. Potom podtrhněte podmět i přísudek.*

Maminka dnes _____ .
 _____ sedí v lavici.

Pacienti v čekárně u lékaře _____ .
 _____ ležely na lavici.
 _____ pluli v řece.

Ve štafetovém běhu se mezi nejlepšími umístili _____ .
 _____ .

Děti v zimě _____ .

Tatínek na zahradě často _____ .

10. *Několikanásobné podmínky nahraďte holými nebo rozvitými a nové věty napište. Podtrhněte v nich podmět i přísudek.*

Slepice, kuřata, husy a housata běhaly po dvoře.

Na mezinárodní přehlídce se předváděli chrti, teriéři, basseti, ohaři, jezevčíci, buldoci a dobrmani.

Na louce poletovali bělásci, babočky, hnědásci, modrásci a okáči.

Olympijských her se zúčastnili i čeští atleti, basketbalisté, tenisté, gymnasté, kanoisté i plavci.

Nejvíce se mi líbí bajky, pověsti, pohádky, povídky, novely a romány.

Naše krmítko navštěvují nejen sýkorky, ale také strakapoud, datel, žluna, sojka, brhlík, dokonce i vrabci.

Papriky, rajčata, ředkvičky a kedlubny patří k mým oblíbeným pochoutkám.

Přísudek a jeho druhy

5.–9. roč.

1) Přísudek slovesný bývá vyjádřen:

a) slovesným tvarem *jednoduchým*, např.: Eva čte. Jana vyučuje.

Jana se učí.

b) slovesným tvarem *složeným*, např.: Eva bude číst. Eva by četla.

Už jste to přečetli?

Jana by se bývala byla učila.

7.–9. roč.

c) *spojením způsobového nebo fázového slovesa s infinitivem* – považujeme jej za *přísudek složený*, např.:

– *způsobová slovesa*:

chtít – Eva chce číst. Jana se chtěla učit.

muset – Eva musí číst. Jana se musela učit.

moci – Eva mohla číst. Jana se mohla učit.

mít – Eva má číst. Jana se měla učit.

smět – Eva smí číst. Jana se smí učit.

– *fázová slovesa*:

začít – Eva začala číst. Jana se začala učit.

přestat – Eva přestává číst. Jana se přestala učit.

zůstat – Eva zůstala sedět.

d) *citoslovcem* (zastupuje sloveso), např.: Eva hop přes zábradlí.

Andulka frnk z klece.

e) *srovnávacím výrazem*, např.: Eva jako by neslyšela.

Jana jako by neviděla.

6.–9. roč.

2) Přísudek jmenný se *sponou* tvoří *sponové sloveso* a *jmenná část*. *Sponou* bývají slovesa: **být, bývat, stát se, stávat se**, která mohou být i v záporném tvaru (není, nestává se apod.). Po sponě stát se, stávat se bývá jméno v 7. pádě.

a) *spona + podstatné jméno*, např.:

Eva je prodavačka. Jana není kuchařka.

Eva se stala prodavačkou.

Jana se nestala kuchařkou.

b) *spona + přídavné jméno*, např.: Eva je sympatická. Jana nebyla smutná.

Eva se stala slavnou.

Jana se nestala zatrpklou.

Méně časté spojení:

- c) *spona* + *zájmeno*, např.: Eva je moje. Jana není vaše.
 d) *spona* + *číslovka*, např.: Eva je šestá. Jana není první.
 e) *spona* + *infinitiv*, např.: Eva je slyšet. Jana není vidět.
 f) *spona* + *příslovce*, např.: Eva je tamhle. Jana není ještě zpátky.
 g) *srovnávacím výrazem*, např.: Eva je jako uragán. Jana není jako my.

Poznámka:

sponová slovesa *být, bývat, stát se, stávat se* mohou mít v některých případech plný význam a pak se stávají **přísudkem slovesným**, např.:

Brambory jsou (= leží) ve sklepě. Bubáci nejsou (= neexistují).

V létě bývám (= pobývám) často na koupališti.

Někdy se to stává (= přihodí).

- 3) **Přísudek jmenný beze spony** se vyskytuje jen v některých příslovích, rčeních, průpovídkách, titulcích apod., v nichž chybí sponové sloveso, např.:
 Sliby – chyby. (chybí spona jsou)
 Pes – nejvěrnější přítel člověka. (chybí spona je)
 Vstup přísně zakázán. (chybí spona je)

Cvičení

11. **Podtrhněte ve větách přísudky. Určete, zda jsou vyjádřeny jednoduchým (je.) nebo složeným (sl.) tvarem slovesným (do závorčky za větu). Spojení fázového a způsobového slovesa s infinitivem označte jako složený přísudek (sl. p.).**

Viktor už knihu přečetl. () Knihu jsem už přečetl. () Já bych tu knihu také přečetl. () Petr by si chtěl také přečíst novou knihu. () Mohla bych si přečíst tu novou knihu? () Vítek bude tu knihu teprve číst. () Často vzpomínám na letošní prázdniny. () Často jsme vzpomínali na letošní prázdniny. () Určitě budeme vzpomínat na letošní prázdniny. () Bára si koupila nové šaty. () Bára by si byla koupila nové šaty. () Bára si chce koupit nové šaty. () Bára

si může koupit nové šaty. (___) Pes zuřivě štěkal. (___) Hoši se poprali cestou ze školy. (___) Iva nás překvapila novým sestřihem. (___) Iva nás chtěla překvapit novým sestřihem. (___) Venku se začíná stmívat. (___)

12. Podtrhněte ve větách přísudky. Do závorky napište, jak jsou přísudky vyjádřeny – vyberte jednu z následujících možností a – c (uveďte jen příslušné písmeno):

a) slovesem,

b) sponovým slovesem a podstatným jménem,

c) sponovým slovesem a přídavným jménem.

Bratr je již zdravý. () Nikdy na nás nezapomněla. () Teta je učitelka v mateřské škole. () Konečně začali pracovat. () Ilona byla ze všeho velmi zklamaná. (). Jeho reakce se stávaly nepředvídatelnými. () Děti hlasitě četly. () Klavír byl rozladěný. () Dita se stala rekordmankou ve skoku do dálky. () Tento příklad není snadný. () Batole konečně přestalo plakat. () Liba je naše kamarádka. () Letadlo právě přistávalo. () Tatínkův spolužák byl novinářem. ()

13. Podtrhněte ve větách přísudky. Do závorky napište, zda se jedná o přísudek slovesný (slov.) nebo jmenný se sponou (jm. se sp.).

S nadšením jsme vyšlapali na vrcholek hory. (_____) Večer jsme byli velmi unavení. (_____) Auto zastavilo před naším domem. (_____) Bylo celé zablácené. (_____) Mirek jezdil na kole. (_____) Před semaforem musel zastavit. (_____) Jitčiny šaty byly moc hezké. (_____) Rodinný dům byl postaven převážně z cihel. (_____) Slyšel jsem hlasité pískání. (_____) Zapomněla doma učebnici do němčiny. (_____) Katka se stala studentkou Karlovy univerzity. (_____) Táta vyluštil těžké sudoku. (_____) Jindra není v matematice zrovna moc snaživý. (_____) Karel byl lodním kuchařem. (_____) Babička ráda vzpomínala na své mládí. (_____)

14. Nahradte přísudek slovesný přísudkem jmenným se sponou a naopak. Přísudky ve větách podtrhněte.

7.–9. roč.

Celá chata je dřevěná. – _____

Děti se rozdováděly. – _____

Na oknech byly zavěšeny záclony. – _____

Trávník před domem byl seschlý. – _____

Odebírala časopis o historii. – _____

Účastníky obeznámil s pravidly soutěže. – _____

Oba chlapi byli vášnivými sběrateli pohlednic. – _____

Eva je výborná tenistka. – _____

15. Podtrhněte podmět i přísudek.

Sníh přestal padat až večer. Najednou kdosi buch, buch na dveře. Jiří byl první ve sprintu. Ten toulavý pes je náš. Nesmíte se na nás zlobit. Láďa se stal studentem gymnázia. Mladost – radost. Zdeněk u nich už byl. Všude kolem nás poletovali holubi. Informace nebyla pravdivá. David a Ctirad se stali přáteli na celý život. Vstupné dobrovolné. Kytara byla rozladěná. Petra by byla ráda přijela už zítra. Kouření zakázáno. Dítě ještě nezačalo mluvit. Dnes budeme trénovat celé dopoledne. Marta telefonuje celou věčnost. Dnešní návštěva nebyla ohlášena. Veverka hop na strom.

16. Je pravdivé tvrzení, že v následujících větách je obsažen přísudek jmenný se sponou? Svou odpověď zakroužkujte a přísudek jmenný se sponou podtrhněte.

a) ANO – NE: Dveře do domu byly otevřené.

b) ANO – NE: Hudebníci musí naladit své nástroje.

c) ANO – NE: Dnes budeme pracovat na zahradě.

d) ANO – NE: Ivan není trpělivý.

e) ANO – NE: Markéta se stala prodavačkou textilu.

f) ANO – NE: Kamila by byla ráda jela k moři.

g) ANO – NE: Šli bychom tam s vámi.

h) ANO – NE: Ředitel nebyl spokojený s tímto novým návrhem.

ch) ANO – NE: Okolí našeho nového domu je kouzelné.

- i) ANO – NE: Nechceš u nás dnes zůstat?
 j) ANO – NE: Tátův kamarád byl námořníkem.
 k) ANO – NE: Naši lyžaři byli čtvrtí.

Shoda přísudku s podmětem

5.–9. roč.

Přísudek se shoduje s podmětem v osobě a čísle, pokud je v minulém čase, ještě také **ve jmenném rodě**. Je-li **podmět v množném čísle**, řídí se psaní **příčestí minulého** následujícími pravidly:

rod mužský životný	-i Muži <i>pracovali</i> . Sportovci <i>vítězili</i> . Sněhuláci <i>roztáli</i> . Ledoborci <i>odpluli</i> . Slanečci nám <i>chutnali</i> .
rod mužský neživotný	-y Lesy <i>šuměly</i> . Davy <i>skandovaly</i> . Ledoborce <i>odpluly</i> . Slanečky nám <i>chutnaly</i> .
rod ženský	-y Ženy <i>hovořily</i> . Děti <i>křičely</i> .
rod střední	-a Pole <i>osiřela</i> . Housata <i>štěbetala</i> .

Poznámka:

- je-li nevyjádřený podmět známý z předchozího textu, píšeme v příčestí minulém stejnou koncovku,
- je-li podmět nevyjádřený neznámý z předchozího textu, píšeme v příčestí minulém **-i** (jako by byl ve větě zastoupen rod mužský životný).

17. Doplňte koncovky v příčestí minulém. Podtrhněte podměty.

Dešťové kapky bubnoval__ do oken. Na nebi se rozzářil__ hvězdy. Sněhové vločky se nepřetržitě sypal__. Na poli stál__ strašáci. Děti zíval__ únavou. Děvčata si radostně prozpěvoval__. Kdy jste se vrátil__? Liščí

mláďata byl__ hrav__ . Rodiče se staral__ o své děti. Někteří žáci nepřinesl__ domácí úkol. Vymlouval__ se na nedostatek času. Kořata spokojeně vrněl__ . Lípy omamně voněl__ . Navštívil__ jsme výstavu obrazů. Hodiny odbil__ půlnoc. Auto byl__ zaparkováno__ na parkovišti. Draci se vznášel__ do výše. Slůňata odpočíval__ . Jabloně rozkvétal__ .

18. Přřadte k větám vhodné přísudky a doplňte správnou koncovku. Podtrhněte podmínky.

Mnozí studenti _____ .	hořel__
Davy lidí se _____ na náměstí.	usídlil__
Malá lvíčata _____ .	rozkvétl__
Hodiny se nekonečně _____ .	neprospěl__
Vojáci _____ .	dováděl__
Louky _____ do krásy.	scházel__
Vymetená kamna dobře _____ .	pochoďoval__
Čápi se _____ na komíně.	vlekl__

19. Doplňte koncovky v přičestí minulém. Podtrhněte podmět a přísudek.

Svah ozářil__ sluneční paprsky, které se odrážel__ od sněhu. Děvčata si zacláněl__ oči rukama a snažil__ se najít svého vedoucího. Ivě se rozložil__ obě lyže, a tak se nutně chtěl__ poradit, co s tím. To už se k nim blížil__ i chlapci z oddílu, kteří zpozoroval__, že se něco děje. Na svahu se začal__ tvořit skupinky lyžařů, které upřeně vzhlížel__ k nebi. Najednou jim nad hlavou zakroužil vrtulník. Všichni nehybně sledoval__, jak tam kdesi nahoře přistává. Věděl__ už, že se něco stalo. Vleky přestal__ jezdit a nahoru po svahu se rozjížděl__ dvě rolby. Shora přijížděl__ oba vedoucí a zjišťoval__, jestli jsme všichni. Ulehčeně si oddechl__, když zjistil__, že od nás nikdo nechybí. Všem se ale podlomil__ kolena při pomyslení na lyžaře, pro kterého přiletěl vrtulník.

Shoda přísudku s několikanásobným podmětem

5.–9. roč.

Jestliže je ve větě podmět několikanásobný, řídí se psaní příčestí minulého následujícími pravidly:

<i>alespoň jedno podst. jméno rodu mužského životného</i>	-i Ženy a muži <i>pracovali</i> . Pes, kočka i kuřata <i>běhali</i> po dvoře. Děvčata i chlapci <i>se učili</i> .
<i>žádné podst. jméno rodu muž. životného, alespoň jedno podst. jméno rodu muž. neživotného nebo rodu ženského</i>	-y Domy, stodoly i všechna ostatní stavení <i>chátraly</i> . Husa i housata <i>štěbetaly</i> . Obě husy i house <i>štěbetaly</i> .
<i>všechna podst. jména středního rodu v množném čísle</i>	-a Štěňata a kořata <i>spala</i> . Housata, káčata a kuřata <i>běhala</i> .
<i>všechna podst. jména středního rodu, alespoň jedno z nich v jednotném čísle</i>	-y Štěně i kotě <i>spaly</i> . Štěně i kořata <i>spaly</i> . Štěňata i kotě <i>spaly</i> . House, káčata a kuřata <i>běhaly</i> . House, kuře a káčata <i>běhaly</i> .

Poznámka I:

stojí-li několikanásobný **podmět za přísudkem**, můžeme se také řídit *rodem prvního členu několikanásobného podmětu*, např.:

Na jevišti vystupovali (*i vystupovaly*) zpěvačky i zpěváci.

Na tábor odjeli (*i odjela*) sestra i mladší bratr.

ALE vždy jen:

Zpěvačky i zpěváci vystupovali na jevišti.

Sestra i mladší bratr odjeli na tábor.

Poznámka II:

Jednotlivé členy *několikanásobného podmětu* oddělujeme *čárkou*, jen před spojkami *a, i, ani, nebo* čárku zpravidla nepíšeme.

20. Doplňte koncovky v přičestí minulém. Podtrhněte několikanásobné podměty.

Listy i tráva byl__ pokryt__ kapkami vody. Husy a kachny mával__ křídly. Na louce se pásł__ kůzlátka a telátka. Vanda, Jarmila a Vašek postavil__ u stánku s občerstvením. Restaurace a kavárny byl__ už zavřen__.

Kosi, špačci a sýkorky vesele prozpěvoval__.

Meruňky a broskve dozrával__.

Zpěváci a zpěvačky se připravoval__ na vystoupení. Trička, košile a kalhoty visel__ na prádelní šňůře. V lese vyrostl__ kozáky, lišky i bedly.

Kuchaři a jejich pomocníci připravoval__ výtečné pokrmy. Na dvorku dováděl__ kořata a štěně. Tváře i uši jim hořel__ nedočkavostí. Pod sněhem hledal__ potravu koroptve, bažanti i zajíci. U vody nás ohrožoval__ vosy a komáři.

21. Přiřaďte k několikanásobným podmětům odpovídající přísudky a doplňte chybějící koncovky.

Fanoušci a fanyanky _____	běhal__
Buchty a vánočky _____	se leskl__
Kuřátka a housátka _____	spal__
Děti a dospělí _____	skandoval__
Bledule a sněženky _____	bruslil__
Milan, Jana a Magda _____	shnil__
Beránci a ovečky _____	voněl__
Prsteny a náhrdelníky _____	se pásł__
Kotě a štěňátka _____	rozkvétal__
Pomeranče a banány _____	se smál__

Souhrnná cvičení – podmět a přísudek

5.–9. roč.

1. a) *Podtrhněte podmět a přísudek.*

Klára bydlí s maminkou a babičkou v domku na okraji města. Chtěla by ale bydlet v paneláku jako její spolužačky. Právě se vrací od kamarádky. Odemyká branku a zjišťuje, že v zahradě běhá jen její štěně. Radostně se na ni vrhá. Oba společně přicházejí k domovním dveřím a Klára vejde do předsíně. Alík vběhne dovnitř a ona hned zamyká. Od doby, co nedaleko vykradli dva domy, všichni dbají na důkladné zamykání dveří. A nikdo se nemůže divit. Vždyť v domě žije jen maminka, babička, Klára, její malý bratr a pak už jen štěně a kočka. V takovém složení se nemůže cítit bezpečně žádná rodina.

b) *Určete, zda je podmět v 1., 2. a poslední větě textu holý, rozvitý nebo nevyjádřený.*

– 1. věta: _____

– 2. věta: _____

– poslední věta: _____

c) *Vypište z textu několikánásobný podmět.*

d) *Jakými slovními druhy jsou vyjádřeny podměty? (Můžete je označit číslicí nad podměty přímo do textu.)*

e) *Vypište z textu všechny přísudky slovesné složené.*

f) *Vypište z textu přísudky holé.*

7.–9. roč.

g) *Vypište z 1. věty textu všechny skladební dvojice – řídicí větný člen podtrhněte.*

2. **a) Podtrhněte podmět a přísudek.**

Klára se potichu zouvá. Když dává tenisky do botníku, slyší hlasité zaprs-kání. No jasně, jejich mazaná kočka Míca vlezle do každé boty a pak ji rozdrápe a zničí. Nic pro ni není svaté. Z pokoje zní hlasy seriálových hrdinů. To maminka sleduje opakování seriálu, který včera neviděla. Sotva zaslechne klapnout dveře, volá na mě přímo od televize. Vytýká mi, že jdu moc pozdě a kdy chci psát vlastně úkoly? Obracím oči v sloup. Máma a bábinka se mnou někdy jednají, jako kdybych chodila do první třídy. A přitom budu na jaře slavit třináct. Ještě že po mně ty úkoly nechtějí kontrolovat. Hned jim také radostně sděluji, že na zítřek jsme žádné úkoly nedostali. Máma je spokojená a já mohu v klidu usednout k večeři.

(Volně podle B. Robošové)

b) Vypište z textu podmíněty:

– holé: _____

– rozvité: _____

– několikanásobné: _____

c) Vypište z textu podmíněty vyjádřené a číslicí do závorky označte jejich slovní druh.

d) Vypište z textu všechny přísudky slovesné složené.

e) Vypište z textu přísudky jmenné se sponou.

f) Vypište z textu přísudek několikanásobný.

5.–9. roč.

7.–9. roč.

g) *Vypište z 2. věty textu všechny skladební dvojice – řídicí větný člen podtrhněte.*

3. a) *Podtrhněte podmět a přísudek.*

1. Budeme se těšit na vaši další návštěvu. 2. Rodiče byli seznámeni s prospěchem svého syna. 3. Kuchaři připravili slavnostní pohoštění. 4. Provoz omezen. 5. Ivan se stal automechanikem. 6. Kamarád by si chtěl koupit novou kytaru. 7. Alkohol – metla lidstva. 8. V autě bylo rozbité boční okénko. 9. Kolo před brankou je naše. 10. Úkol splněn. 11. Chlapec konečně přestal vykřikovat. 12. Chtěli bychom odcestovat už příští týden. 13. Vlak už dávno odjel. 14. Zastávka přemístěna. 15. Sestra je jako ze žurnálu. 16. Rozdělanou práci musíte všichni dokončit.

b) *Vypište čísla vět podle toho, jaký druh přísudku je v nich zastoupen:*

– *přísudek slovesný:* _____

– *přísudek jmenný se sponou:* _____

– *přísudek jmenný beze spony:* _____

5.–9. roč.

4. *Jsou následující věty napsány pravopisně správně? Svou odpověď zakroužkujte. Podtrhněte základní skladební dvojici a chyby opravte.*

- a) ANO – NE: Děvčata i chlapci na nás mávali z oken.
 b) ANO – NE: Všechny byty zářili novotou.
 c) ANO – NE: Torpédoborci brázdili moře.
 d) ANO – NE: Sýkorky a kosi se slétaly v zimě ke krmítku.
 e) ANO – NE: Portugalsko a Španělsko se zúčastnily atletických závodů.
 f) ANO – NE: Její rodiče navštěvovaly pravidelně třídní schůzky.
 g) ANO – NE: Všichni se radovali z jeho vítězství.
 h) ANO – NE: Koně běhali v ohradě.
 ch) ANO – NE: Štěně a kořata se vzájemně očichávala.
 i) ANO – NE: Uzenáče nám moc chutnaly.
 j) ANO – NE: Skupinky chlapců demolovali lavičky v parku.
 k) ANO – NE: Jehňata a kůzlata spolu dováděla.